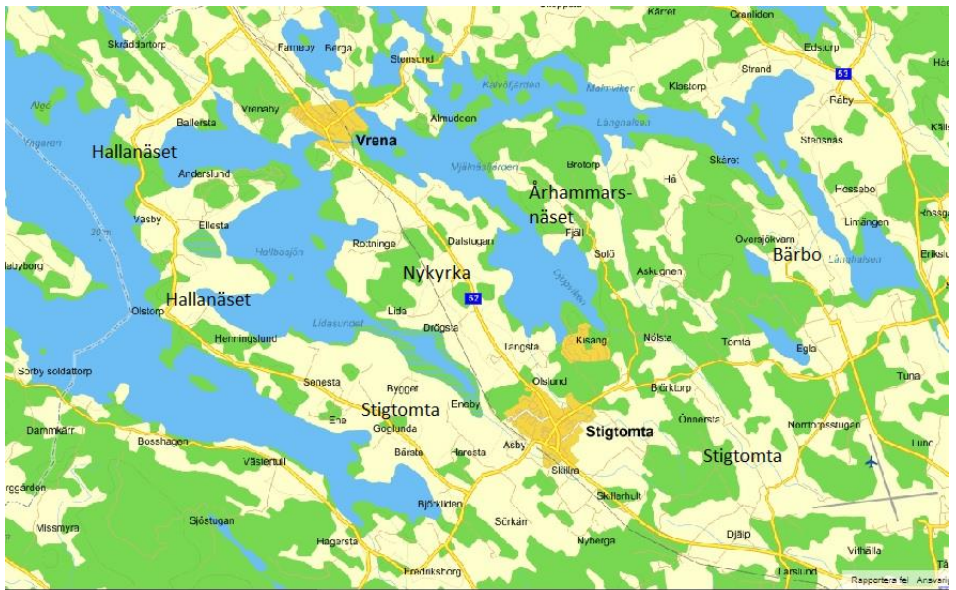

Stigtomta Hembygdsförening

**En skrift framtagen till
föreningens 40-årsjubiléum
1978 - 2018**

Vår hembygd. Kartbild från Eniro.se, 2018

Ärade medlemmar

40 år har gått sedan starten av Stigtomtaortens Hembygdsförening, Halla, Nykyrka, Bärbo och Stigtomta socknar. Numera heter föreningen Stigtomta Hembygdsförening.

I denna jubileumsskrift kan ni läsa och se bilder på våra olika aktiviteter. Som ni ser är det en stor spännvidd.

Glädjande är också att medlemsantalet ökar lite, vi är nu 220 st. Om ni har några förslag på aktiviteter, så hör gärna av er till någon i styrelsen. Alla förslag mottas med tacksamhet.

Så framåt mot nästa 40 år!

Ordföranden

Redaktör är Eva Sandström, med glada tillrop från Margareta Granat och Siv Johansson. Nu har vi sammanställt det som hänt under 40 år.

Som utgångspunkt har vi använt oss av det material som togs fram till föreningens 30-års jubileum, genom dåvarande styrelse med Elly Olsson som sekreterare.

Foton ur Yngve Larssons samlingar och av Eva Sandström där inget annat anges

Vår hembygd, redaktörens förord. En rundresa i tanken i vår vackra natur.....

Många gårdar på det vackra **Hallanäset**, med sjö åt båda sidorna, en stor och riklig fauna med både fåglar och djur. Björk- och ekhagar.

Här Halla Prästgårds hage

Nykyrka gamla bygd med kyrkan och gårdar, det får vi en glimt av när vi åker ”stora vägen”. Även här sjö på båda sidor.

Utsikt från kyrkogården mot Hallbosjön och Bollbacken

Århammarsnäset med lite ensligt belägna hus och gårdar, då det är en ”återvändsväg”, ger flera sommarstugeägare lugn och ro från en jäktig tillvaro.

Rester från Århammars Tegelbruk 2011

Bärbo vackra socken med stora gårdar, en tid ett eget litet samhälle, ger oss den riktigt gamla historien från medeltid. Gränsande till Nyköpingsån där man färdades på vattnet, forna tiders vägar.

Täckhammars källor 2014

Stigtomta som växte upp runt järnvägen då den kom på 1870-talet. Förr var bara lantbruksbygd och stora skogar.

Stationsluckan innan rivningen, minns ni? Foto Sören Jansson

Som vald redaktör vill jag nu försöka presentera ett urval av allt som hänt i föreningen under föreningens första 40 år. Jag är uppvuxen vid gården Bagghult men flyttade hemifrån 1964. Därför känner jag samhället som det var innan den stora byggnationen på 1970-talet. Ett litet genuint samhälle med vacker landsbygd runt om. Det var bönderna som satte sin prägel på verksamheterna. De behövde kvarn, slakteri, verkstäder, tåg- och bussförbindelser och inte att förglömma bank, post, telefonstation, ekipering, frisörer, affärer mm. Kort sagt en levande bygd.

Sen kom en tid då samhället utvecklades till en liten sovstad till Nyköping. Nu sker en förändring igen. Många försöker med små företag att få oss att förstå att vi ska handla nära, utnyttja det som finns här. Stöd dem!

En ny skola byggs upp för våra barn, föreningar för fotboll, orientering och andra aktiviteter finns sedan länge. En tillbakablick på skolan får mig att minnas alla små skolor som funnits i våra socknar, Halla, Valinge, Bärsta, Mjälånäs, Hormesta, Århammar, Bärbo, Fjällskär. Då kunde barnen gå eller cykla till skolan och det var små klasser med en lärare som barnen kände väl. Vi får hoppas att dagens barn klarar de utmaningar som en ny stor skola bjuder.

Enligt våra stadgar har vi ”till uppgift att skapa ett levande intresse för hembygden, dess kultur och historia. Föreningen ska arbeta för att **bevaka** minnesbilder från förgången tid och att känslan för hembygdens kultur- och naturarv **förs vidare** till kommande generationer”.

Hembygdsföreningen ska också jobba framåt. **Samlat** har vi gjort och gör fortfarande. Flera beskrivningar finns redan över både gårdar och samhället, fler tas nu fram av vår hembygdscirkel som vi startade 2017. Vi **dokumenterar** också på vår hemsida och i bygdeband finns en hel del inlagt men mycket kvarstår att lägga in.

Kom med förslag och idéer! Kanske vi ska ha fler medlemsträffar med bildvisningar och berättelser. Mycket finns skriftligt i våra arkiv att ta del av. I dessa IT-tider är det viktigt att också ”träffas på riktigt”. Vårt samarbete med Studieförbundet Vuxenskolan ger oss både stöd och bidrag i vårt arbete.

2018-10-19/Eva Sandström

Stigtomta Hembygdsvörening 40 år

Den 29 november 1978 bildades Stigtomtaortens Hembygdsvörening numera Stigtomta Hembygdsvörening. Vi omfattar Stigtomta, Bärbo, Nykyrka och Halla socknar, vilka fanns fram till 1 januari 2016 då Sverige delades in i distrikt och nu är vi nr 212014 Stigtomta, inte speciellt beskrivande.

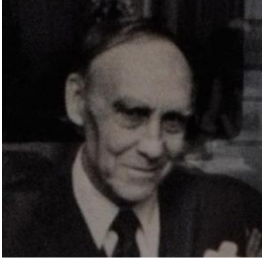

Styrelsebild från 1978 saknas. Denna är från 1988, då även Lilly Stråle och Harald Andersson var med.

Initiativtagare till bildandet av hembygdsvöreningen var Sigvard Ejermo. Han blev föreningens första ordförande. Övriga ledamöter i styrelsen var Berndt Andersson, Christian Falkeborn, Eric Andersson och Anna-Stina Myrulf. 19 personer blev medlemmar direkt.

En grundplåt för verksamheten, 1 000 kr, skänktes av förra lantbrukaren Carl Andersson i Vallersta. Han hade under många år önskat få en hembygdsvörening till stånd. Vid höstens möte 1979 blev han också hedersledamot. Riktlinjer drogs upp för verksamheten, med huvudinriktning på att dokumentera både fornminnen, torp, gårdar och människors berättelser för framtiden.

Under de sista 10 åren då jag, Eva Sandström, har varit kassör har vi haft ca 220 medlemmar. Vid årsmötet 1981 överlämnade Sigvard Ejermo ordförandeklubban till Yngve Larsson och från årsmötet 2010 är Margareta Granat vår ordförande.

Sigvard Ejermo

Yngve Larsson

Margareta Granat

Sedan 1981 hyr föreningen Klockarbol av Nyköpings kommun. Ombyggnader gjordes 1984 på grund av en vattenläcka med frusna vattenledningsrör.

I PRO-huset finns en bra möteslokal för mindre aktiviteter, ca 60 personer med bra kök och toalett. I hembygdsföreningens hus har vi museum och en bra lokal för studiecirklar mm.

Föreningens höstmöte 2017 i PRO-huset

Medlemsantalet har minskat drastiskt för PRO. De har svårt att få ihop en hel styrelse och har därför tvingats besluta om nedläggning. Hembygdsföreningen ska söka om övertagande av även PRO-huset. Det används redan nu av oss vid våra möten och sammankomster.

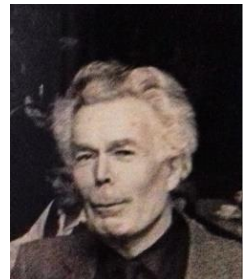
1999 och 2012 har vi reparerat fönster och fasad på båda husen i samarbete med PRO.

Eric Andersson som skänkte uppstarten till föremålsarkivet

Sten och Elly Olsson Torpgrundsforskare resp sekreterare

Christian Falkeborn som bidragit med föremål och litteratur främst från Halla

Redan 1980 valdes Eric Andersson till stugfogde och arkivarie. Eric hade ett stort intresse för gamla saker och samlade ihop till ett litet museum i Klockarbol. Många gamla saker har även senare skänkts till museet och under 2002 fotograferades och katalogiserades föremålen. Sedan 2014 pågår en tydligare ommärkning.

Ruth Lybjörk och Astrid Jansson

Sören Jansson och Siv Johansson

Till värdpar för Klockarbol med ansvar för skötsel och tillsyn av fastigheten ställde Ulla och Lennart Lövstedt upp, så länge de orkade och nu är de liksom många andra trotjänare borta. I dag är det i stort sett styrelsen som har tillsynen av husen, men vi behöver gärna någon mer som tycker det är kul med att bevara det gamla.

Ulla och Lennart på båtresa till Tyrislöt med föreningen

Lennart som fanbärare 6 juni

Genom åren har vissa fasta punkter för verksamheten funnits. Julfest anordnades under många år, årsmöte i mars, gökotta i början av juni och medlemsmöte i november. Hembygdens dag med Öppet Hus i våra lokaler firas varje år i samband med Allhelgonadagen. 2001 började vi fira nationaldagen vid Parkudden genom att hissa flaggan och sjunga nationalsången då hade vi också en liten dansuppvisning.

Även midsommarfirande vid Parkudden. Här folkdanslaget 2004

På senare år har vi använt Stigtomtagårdens kök och vackra plats för kaffeservering. Där har det hållits högtidstal och kyrkokören har sjungit för oss. Nationaldagsfirandet har varit i samarbete med Svenska Kyrkan och Röda Korset.

Under många år anordnades en bussresa i augusti. Olle Karlsson till att börja med och sen Yngve Larsson var utmärkta reseorganisatörer. Det gjordes studiebesök på intressanta arbetsplatser i bygden såsom Larslunds plantskola och Stigtomta kvarn. Vi har gjort utflykter till Vrena med ångslupen Munter, vi har lärt oss lite om verksamheterna på Nykyrkas del av Vrena där det fanns tegelbruk och kvarn och om hur järnvägen drogs fram i trakten.

Föreningen är medlem i Ångslupen Munters Vänner.

Resa med Munter i Hallbosjön en vacker sommardag 2017

Torpgrundsinventeringen har gått som en röd tråd genom föreningens verksamhet. Initiativtagare var Sigvard Ejermo. Tillsammans med Christian Falkeborn och Eric Andersson började han det dryga arbetet att lokalisera torpgrunder och dokumentera dem i pärm och på karta. Redan hösten 1979 var tre studiecirkel igång om torpgrunderna, de gjorde ett gott arbete och fortsatte under några år. Åren 1989-91 arbetade en studiecirkel under Gunnar Bergs ledning och de åstadkom en mycket noggrann inventering av torpgrunder i Bärbo och Nykyrka socknar. Vi minns bl a Erna och Bengt Karlssons arbete i gruppen.

Skyltar har satts upp vid grunderna och vi gjorde s.k. "torpvandringar" som blev allt populärare. Mellan 20 och 30 personer ställde upp och nu har 139 skyltar satts ut vid torpgrunder och andra minnesvärda

platser. Verner Bagge lade ned ett omfattande arbete på att ur husförhörslängder förteckna boende på ett stort antal torp sedan 1700-talet.

Hakholmen 2001, Yngve Larsson, Birgit Bagge, John Sandström.

Samhällsvandring Hallavägen 2008

Åren 2005-2011 hade vi vandringar i Stigtomta samhälle. Många boende, men också hemvändare, bidrog med kunskap om verksamheterna som bedrevs i byn förr. Vi har också besökt ett 20-tal gårdar och under årens lopp även de flesta torpgrunderna. Båda våra flygfält, Stigtomta och Larslund, har vi dokumenterat tillsammans med flygplatsveteranerna och Tuna hembygdsförening.

Den nystartade Hembygdscirkeln från 2017, under ledning av Claes Carneck, är mycket populär. Mål är satt till att dokumentera bygden till 2050, vilket rör sig om ca 76 gårdar med tillhörande torp. Då lär vi få ta hjälp även av kommande generationer!

Vad vore en förening utan kaffekommitté? Den kan ingen förening undvara. Ett varmt tack till alla som genom åren ordnat kaffeservering öppet hus, och kyrkluncher. Ett stort evenemang var att koka soppa vid den stora minneshögtiden 2005 vid Eckersta

Eckerstalägre i Halla ca 1945. Bild från Sörmlands Museum

Tillsammans med hembygdsföreningarna runt Yngaren högtidlighölls 60-årsminnet av Eckerstalägre från 1945. Där utbildades i största hemlighet norska politistyrkor. Barackerna användes en tid efter

krigsslutet även som bostad för kvinnor som suttit i nazisternas fångläger. Dessa kvinnor fick en oförglömlig återhämtning i vår lugna och fridfulla bygd och somliga blev kvar för livet. Flera gånger har vi också hållit gökotta i den vackra hagen vid Yngarestranden.

Tage Jonsson, initiativtagare

Gökotta 30 maj 2015

Lilly Stråhle inbjöd folkdanslaget Heimdalsgillet från Stockholm i augusti 1980. Det blev upptakten till en dansgrupp 1984, startad av Lilly Stråhle, Tage Fredriksson, Evert och Hildegard Öberg med flera.

Dansuppvisning: Barbro o Sven-Olof Spaarf, Elly o Sten Olsson, Agneta Wihr o Per-Olov Sundqvist i främsta ledet.

Tillsammans med Tuna hembygdsförenings dansare bildades Tuna-Stigtomta danslag. De övade under ledning av Eva Calmerman och med levande musik. Under många år dansade man vid midsommarfirande i Stigtomta, både vid idrottsplatsen och Parkudden, vid Hållets äldreboende och Lundagården. Danslaget lades ned 2006 på grund av för få deltagare.

På tal om musik så fanns den alltid förr på hembygdsföreningens möten och träffar. Från början var det Berndt Andersson, Aina Andersson, Sigvard Ejeremo och Gustav Spångberg som spelade för oss och senare blev det Tage Fredriksson och Denny Winkler som trakterade fiol och durspel.

1989 började föreningen ge ut ett programblad, "Stigtomtabygden". Det utkommer i maj och december varje år och delas ut till alla hushåll inom vårt verksamhetsområde. I programbladen presenteras i korta artiklar valda delar av bygdens historia, våra medlemmars egna berättelser samt information om kommande aktiviteter. Sedan 2006 har vi också en egen hemsida.

Nykyrka klockarstuga där Madam Hagelström bedrev skola redan vid 1800-talets början. Bild från 1918 ur Sörmlands museums arkiv.

Hembygdsföreningen är mån om att hålla kontakt med skolan för att försöka ge barnen en känsla för hembygden, som kanske inte är så självklar numera i dagens IT-samhälle. Flera skolklasser har varit i Klockarbol och tittat på våra samlingar av gamla föremål. Vi berättar om skolundervisning förr och om hur man då levde i bondesamhället, utan el, telefon och rinnande vatten.

Stigtomta skola

Det som är typiskt med den här skolan är att den är rolig.

Tornet är skolans bästa aktivitet.

Det byggdes 1976 och förstördes år 2002.

Efter 2 veckor fick vi ett nytt och sämre torn.

Skolans näst äldsta hus är C och B husen.

Gula villan är rektorns och personalens hus.

Den byggdes 1969.

E-huset byggdes 1978.

Det är trots allt en ganska bra skola.

Av: Filip och Emil

Skolbarnens egen bild och berättelse

För 16 år sedan, gjorde skolbarnen en egen dokumentation i ord och bild om samhället. Bilden ovan visar skolan och vad barnen tyckte om den. Nu växer en ny skola fram och vad den ger för minnen får framtiden utvisa.

Föreningen har tidigare försökt påverka samhället genom att skriva till kommunen att det behövs fler hyresbostäder i Stigtomta. Vi skrev till Banverket ang. persontrafik på TGOJ banan och om bevarande av stationshus utmed banan samt till Trafikverket om behov av en separat cykelväg Nyköping-Stigtomta m.m. Stationshuset revs trots protester.

Kontakten med kyrkan har alltid varit god. 1993 började föreningen servera kyrkluncher, husmanskost med anor från trakten. Vi har också varit värd för passionsandakter och helgmålsbön som hållits i Klockarbol. Vid ett flertal församlingsaftnar har hembygdsföreningen varit medarrangör och därigenom lockat stor publik. Alla Helgons dag utsågs till "hemvändardag" för Stigtomtabor i församlingen.

Nu har vi främst samarbete vid nationaldagsfirandet och Allhelgonadagen, då många kommer till kyrkogården för att smycka gravarna. Vi har då öppet hus i Klockarbol med kaffeservering och besökarna har tillfälle att titta på våra lokaler och samlingar och få höra lite om hembygdsföreningens verksamhet. Vårt arkiv innehåller också många foton och berättelser.

Det är mycket betydelsefullt att aktivera nya generationer, att få barn och ungdomar att inse värdet av att ha en hembygd och på alla sätt värna om den.

Härefter följer en kavalkad av bilder från vår hembygd.

Stigtomta samhälle, ny bebyggelse utmed Tistavägen 1953,
Sörmlands Museums arkiv. Nuvarande Fäbrovägen

Tängstaområdets första hus 1972. Göran Ekloms samlingar:

I mitten av bilden ses ombudsman Arne Eriksson från Riksbyggens Nyköpingskontor. Han ses tillsammans med representanter från Länsbo - Stadsnämnden och Kommunen vid visningen av det nya bostadsområdet Tängsta i Stigtomta. I bakgrunden skimtar den första villan som är helt inflyttningsklar. Bilden var med i en artikel om det nya bostadsområdet i tidningen Folket nr 23 den 29:e Januari 1972. Villorna bestod av 5 rum på 117 kvadratmeter med en tillhörande tomt på 900 kvm och Ådalshus. Delarna av husen kom med lastbil var av ett hus motsvarade tre containrar och kom från Riksbyggens husfabrik i Kramfors. Allt ingick i husen förutom tvättmaskin, annars fanns allt med från början. Husen var utrustade med sval, kyl, frys, elspis, och köksfläkt samt garderobsskåp i "lös vikt" medföljde. Priset för villan inklusive anslutningsavgifter var 132 570 kronor. Fototid: Januari 1972.

Rogsno Lanthandel 1947, Sörmlands Museum samling.

Konsumpersonalen 1946, foto från Gertie Andersson (Jansson)

Föreståndare Holger Selj, Gunnar Karlsson, Majlis Claesson, Nils Jansson, Kerstin Pettersson, Hans Österlund, Marianne Eriksson, Gertie Jansson, Olle Pettersson

Berggrens affär, foto från Björn Claesson

”John-Pelles” Cykelverkstad blev 1945 Gulf-mack

Dansbanan byggs 1926 vid Idrottsplatsen, senare Café Pottan

För att uppmärksamma de stora kväveutsläppen i Hallbosjön anordnades "Utekis-sardagen" 12 maj 1996 och pottan blev symbol för samhället. Aktionen fick önskad effekt och kväveutsläppen minskade till 70 %. Samhällsborna och bönderna i bygden fick också upp ögonen för miljön i övrigt. Gösta Andersson och John Sandström spelar vid invigningen. Anton Andersson med pappa Peter deltog i cykeltävlingen Pottloppet som anordnades under några år runt Hallbosjön.

För att uppmärksamma de stora kväveutsläppen i Hallbosjön anordnades "Utekis-sardagen" 12 maj 1996 och pottan blev symbol för samhället. Aktionen fick önskad effekt och kväveutsläppen minskade till 70 %. Samhällsborna och bönderna i bygden fick också upp ögonen för miljön i övrigt.

Gösta Andersson och John Sandström spelar vid invigningen. Anton Andersson med pappa Peter deltog i cykeltävlingen Pottloppet som anordnades under några år runt Hallbosjön.

Nykyrka kyrka. Berit Karlsson guidar vid Kulturrestan 2015

Vi har många skolfoton i våra samlingar, här ett exempel.
Bärbo kyrkskola ca 1905-1910, foto från Berith Berg.

Halla Prästgård, Björklunda 1930

Strandbergsflygeln vid Stigtomta Prästgård. Här föddes 1818 Carl Vilhelm August Strandberg, "Talis Qualis". Han skrev Kungssången.

Vår styrelse:

Ordförande	Margareta Granat	076-1355137
Sekreterare	Nilsåke Ramlöv	070-4334395
Kassör	Eva Sandström	076-0342080
Vice ordförande	Jan Andersson	070-5109023
Ledamot	Siv Nordblom	070-3101827
Ledamot	Laila Levin Österberg	076-8223988
Ledamot	Torbjörn Andersson	073-9030452
Ersättare	Hans Estvik	070-6189950
Ersättare	Bisse Mellword Björn	070-3946350
Ersättare	Ole Thronborg	070-2763395

Vår hemsida www.hembygd.se/stigtomtaorten

Bygdeband www.bygdeband.se/stigtomta

Facebook Stigtomtaortens hembygdsförening

Under slutet av 2018 kommer både hemsida och facebook att få ny sökväg. Bygdeband har en förändring på gång till 2019.

Ansvarig för dessa sidor är Eva Sandström, mejl:
evasandstrom77@gmail.com.